

PRINCIPI MODERNIH TELEKOMUNIKACIJA (SI2PMT)

*Elektrotehnički fakultet
Katedra za Telekomunikacije
Beograd, 2011/2012.*

HARMONIJSKA ANALIZA DETERMINISTIČKIH SIGNALA

Klasifikacija signala

- * Izvor u opštem slučaju ne generiše niz bita već od *signala* (govor, slika, video) treba tek dobiti binarni niz.
- * Proces diskretizacije zavisi od osobina signala, pre svega njegovog spektra.
- * Signali mogu biti
  - **Deterministički**
    - Periodični (npr. sinusoida)
    - Aperiodični (npr. usamljeni impuls).
  - **Slučajni**
    - Ne mogu se opisati vremenskom funkcijom.
    - Takva je većina telekomunikacionih signala.

Periodični deterministički signal

- * Neka se posmatra proizvoljna funkcija $x(t)$, za koju važi

$$x(t) = x(t+T)$$

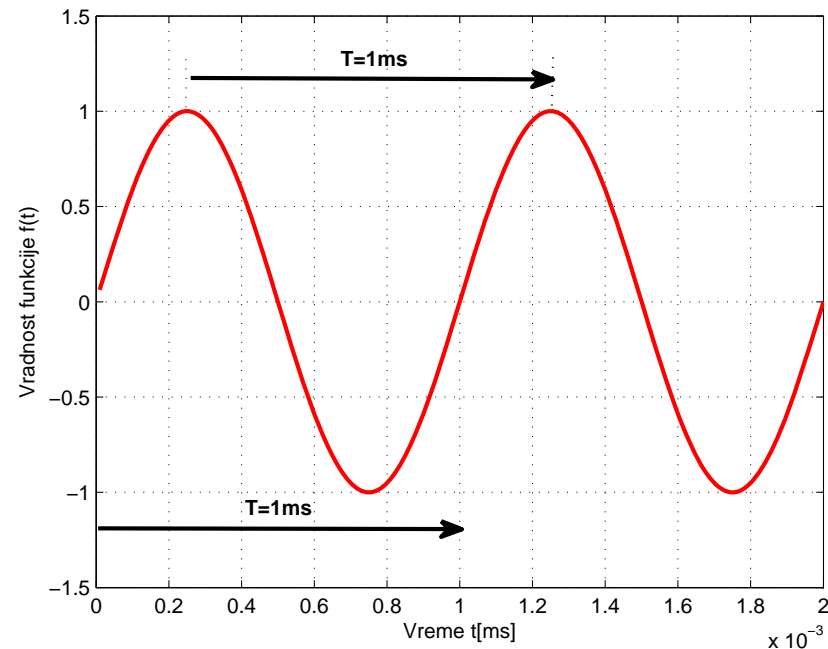
- * Ovo je periodična funkcija sa periodom T .

$$x(t) = A \cdot \sin(2 \cdot \pi \cdot f \cdot t) = A \cdot \cos(2 \cdot \pi \cdot f \cdot t - \pi/2)$$

pri čemu je f dato u Hercima a vreme se meri u sekundama.

- * Sinusoida sa:

- amplitudom $A=1$,
- nultom početnom fazom
- periodom $T=1\text{ms}=10^{-3}\text{s}$
- učestanosti $f=1/T=1000\text{Hz}=1\text{kHz}$

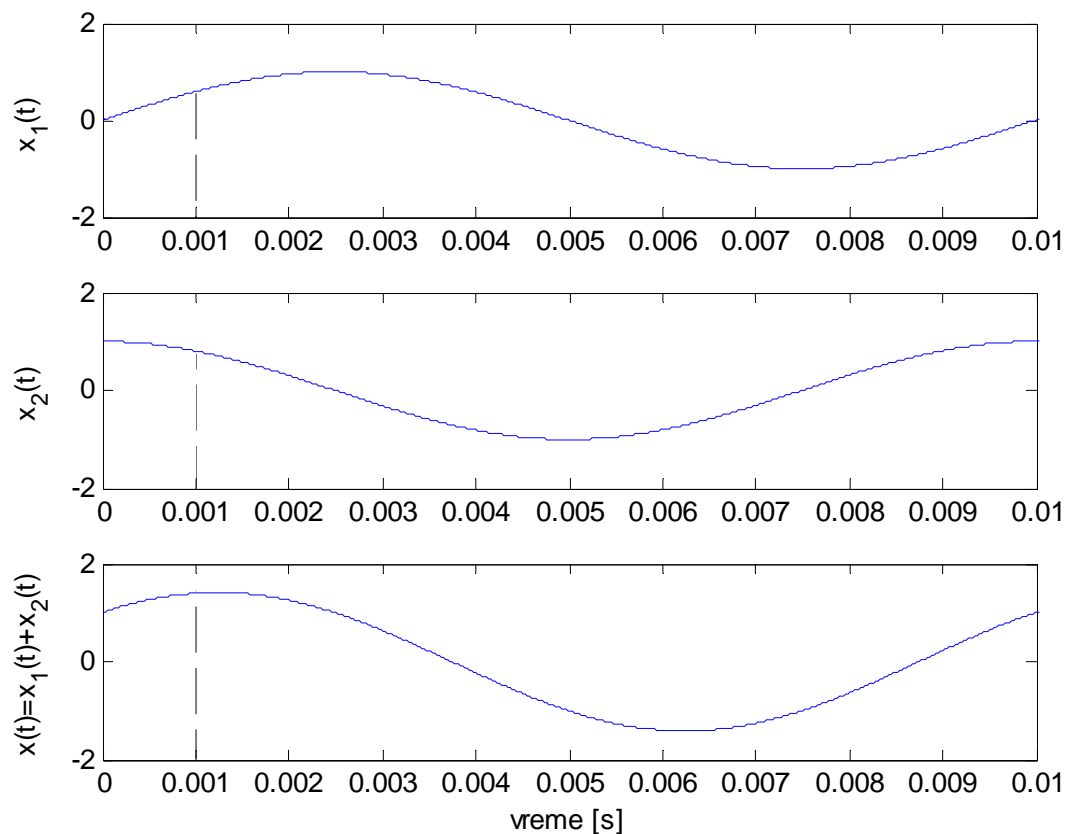

Signali se mogu sabirati po amplitudi

- * U nekom vremenskom trenutku odrediti amplitude sabiraka i njihovim zbirom se dobija amplituda rezultujućeg signala.

$$x(t) = \sin(2\pi \cdot 100 \cdot t) + \cos(2\pi \cdot 100 \cdot t)$$

pa je za $t=1\text{ms}$: $\sin(2\pi \cdot 100 \cdot t)=0.5878$, $\cos(2\pi \cdot 100 \cdot t)=0.8090$, $x(t)=1.3968$.

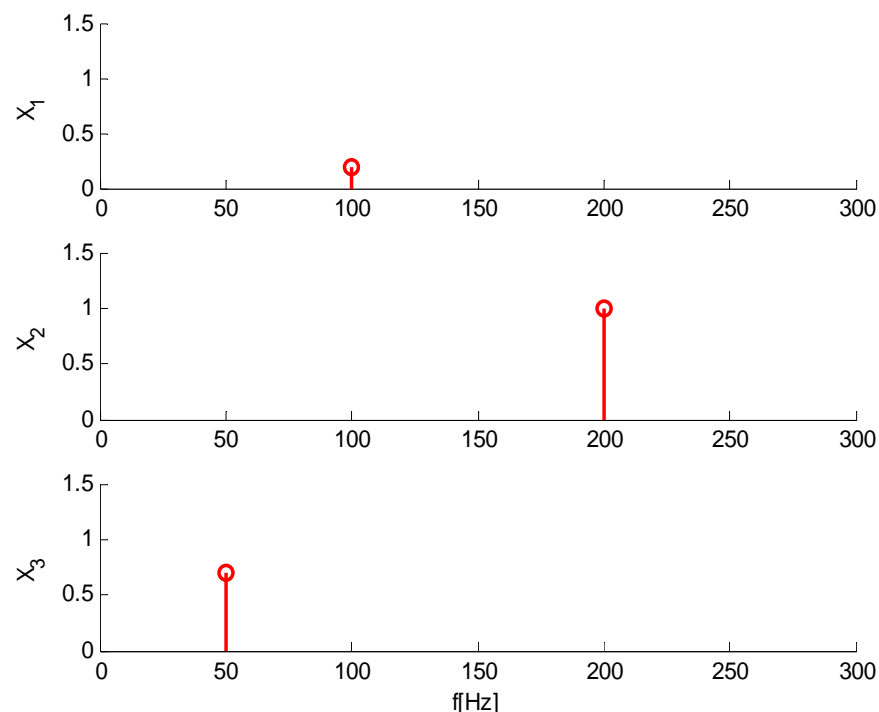
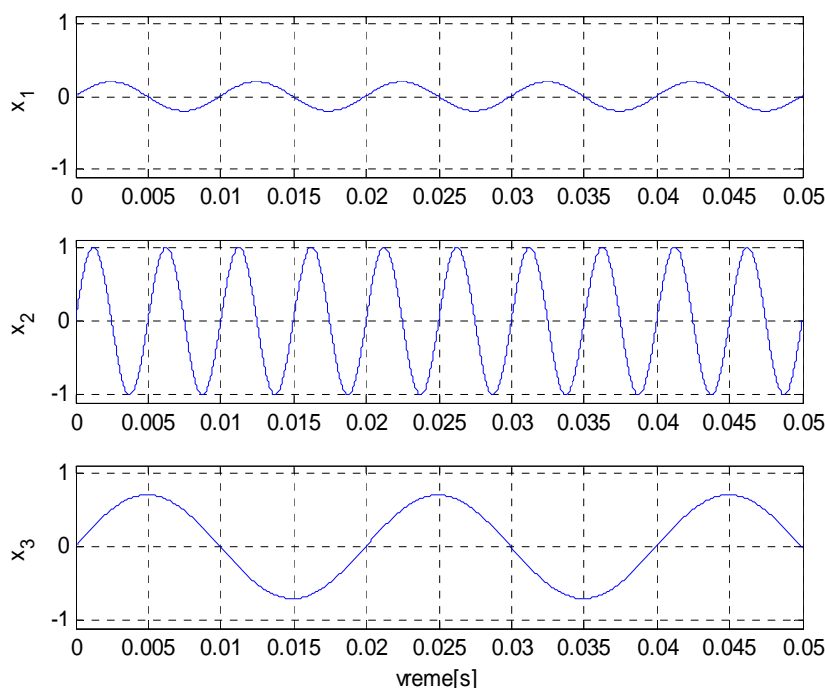

Periodični deterministički signal – primer 1

- * Signal koji se dobija zbirom tri sinusoide

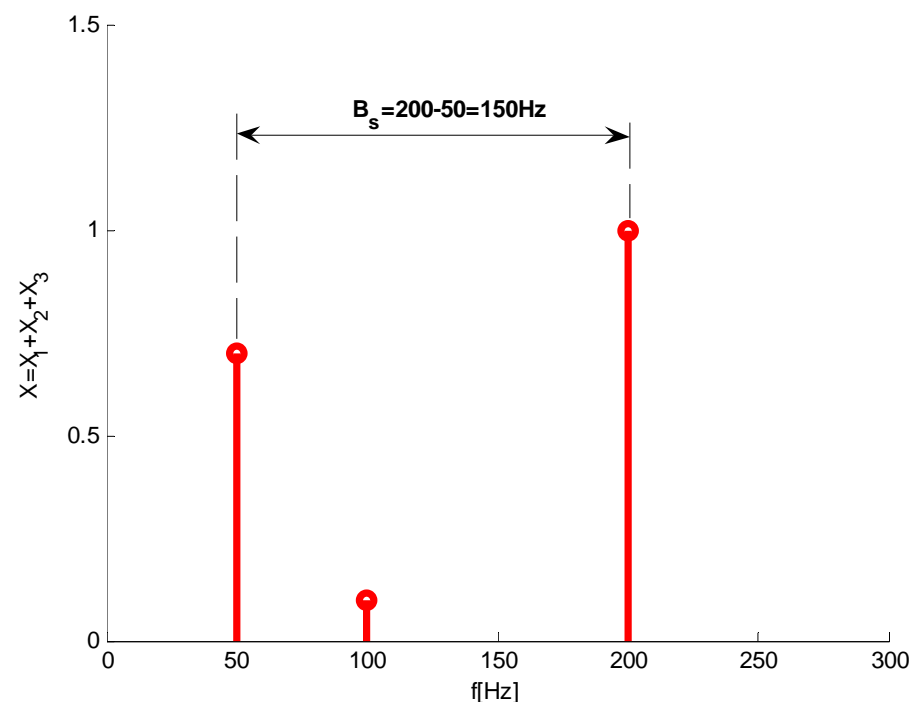
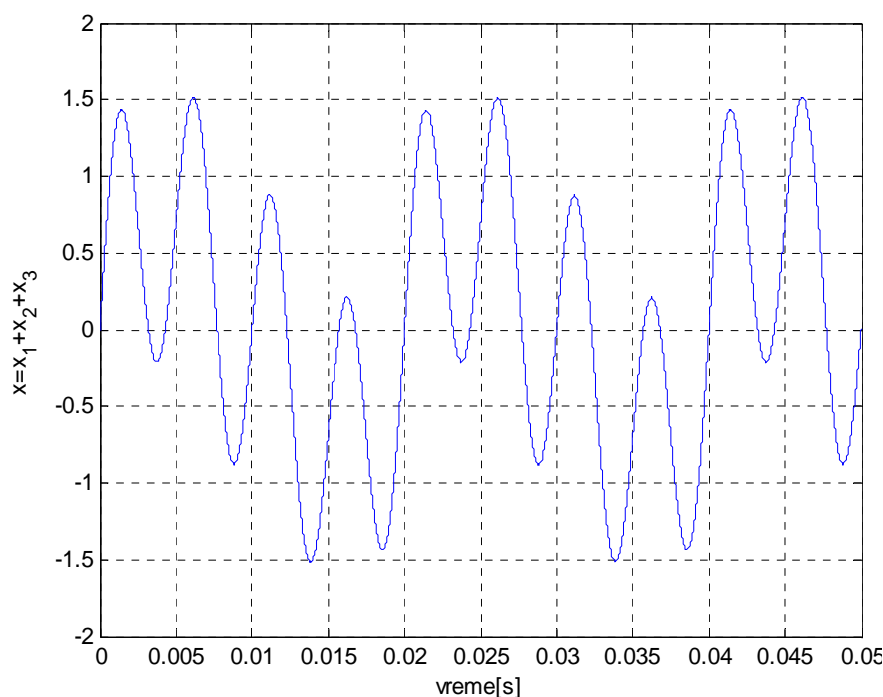
$$x(t) = 0.2 \cdot \sin(2 \cdot \pi \cdot 100 \cdot t) + \sin(2 \cdot \pi \cdot 200 \cdot t) + 0.7 \cdot \sin(2 \cdot \pi \cdot 50 \cdot t)$$

- * Svakoj sinusoidi odgovara jedna komponenta u amplitudskom spektru (pokazuje koliko je koja sinusoida “snažna”)!

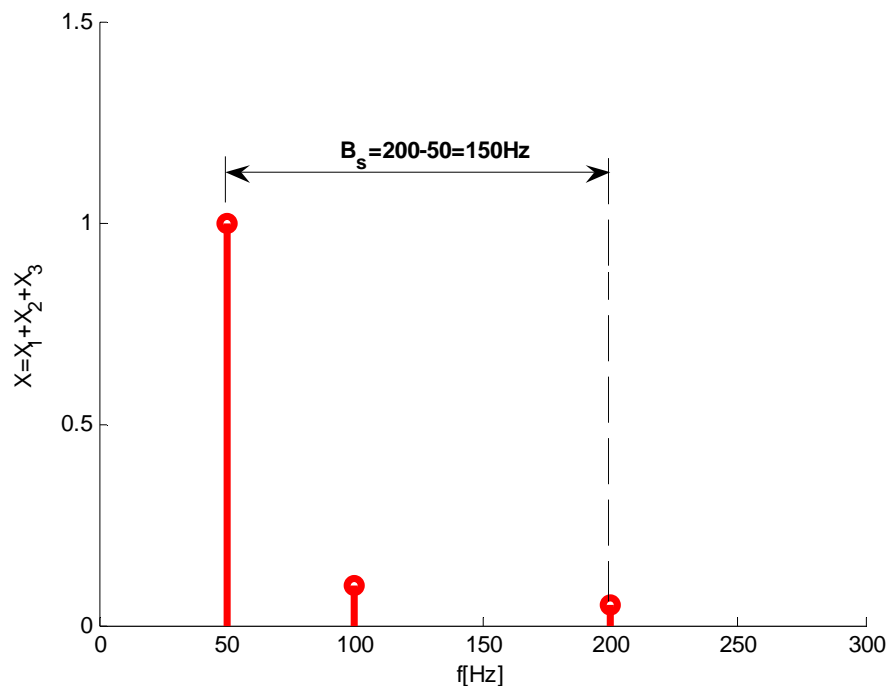
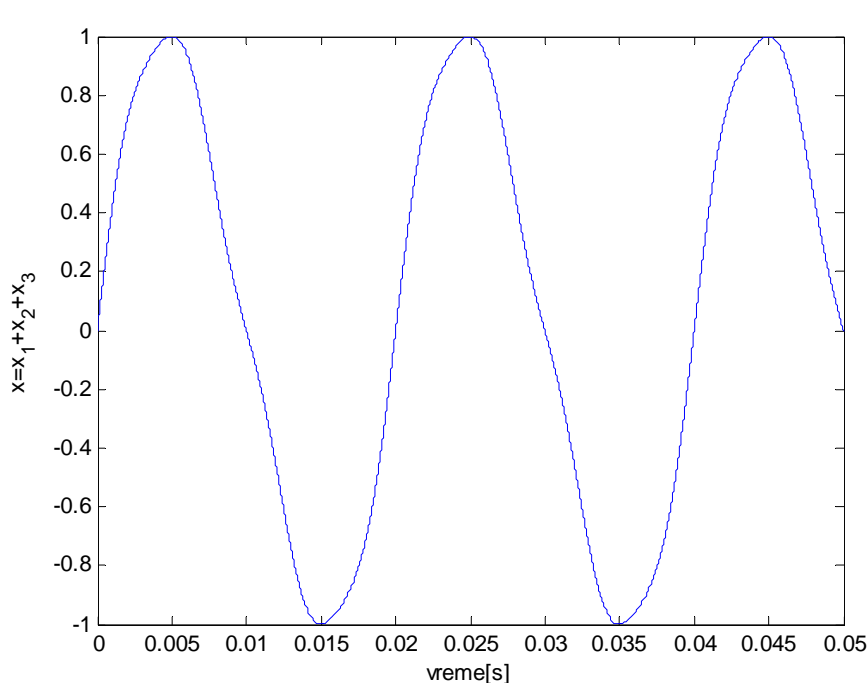
Periodični deterministički signal – primer 1

- * Spektar složenog signala $x(t)$ ima tri komponente, a širina spektra posmatranog signala iznosi 150Hz.
- * Signal koji se dobija zbirom konačnog broja sinusoida uvek je periodičan sa periodom koja je određena najvećim zajedničkim deliocem učestanosti svih komponenata u spektru. Ona se naziva osnovnom učestanošću periodičnog signala i obeležava se sa f_0 ($f_0=50\text{Hz}$, $T_{\text{clož}}=1/(50\text{Hz})=20\text{ms}$).

Periodični deterministički signal – primer 2

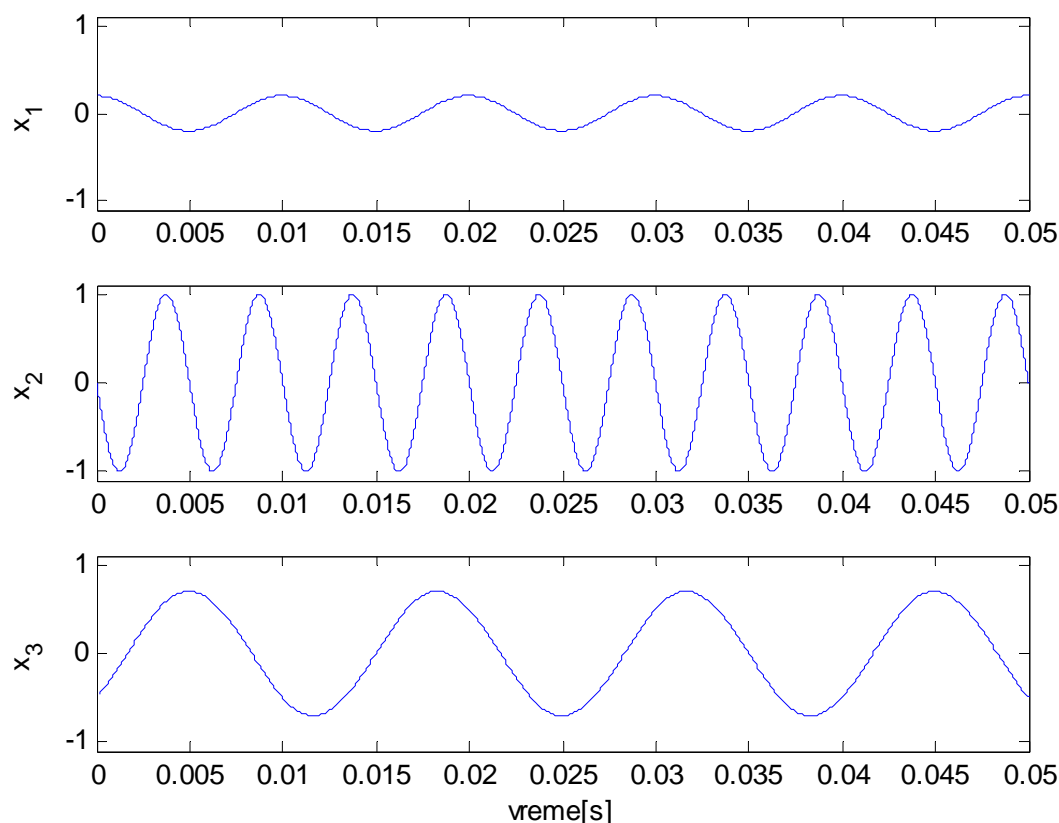
- * Ako se zadrži isti broj komponenti u spektru signala a promeni samo njihova amplituda (time i snaga), može se znatno promeniti vremenski oblik signala.
- * I ovaj signal je deterministički (može se opisati matematičkom funkcijom) i periodičan. Pritom perioda signala ($T=20\text{ms}$) i širina spektra signala (150Hz) ostaju nepromenjeni.

Periodični deterministički signal – primer 3

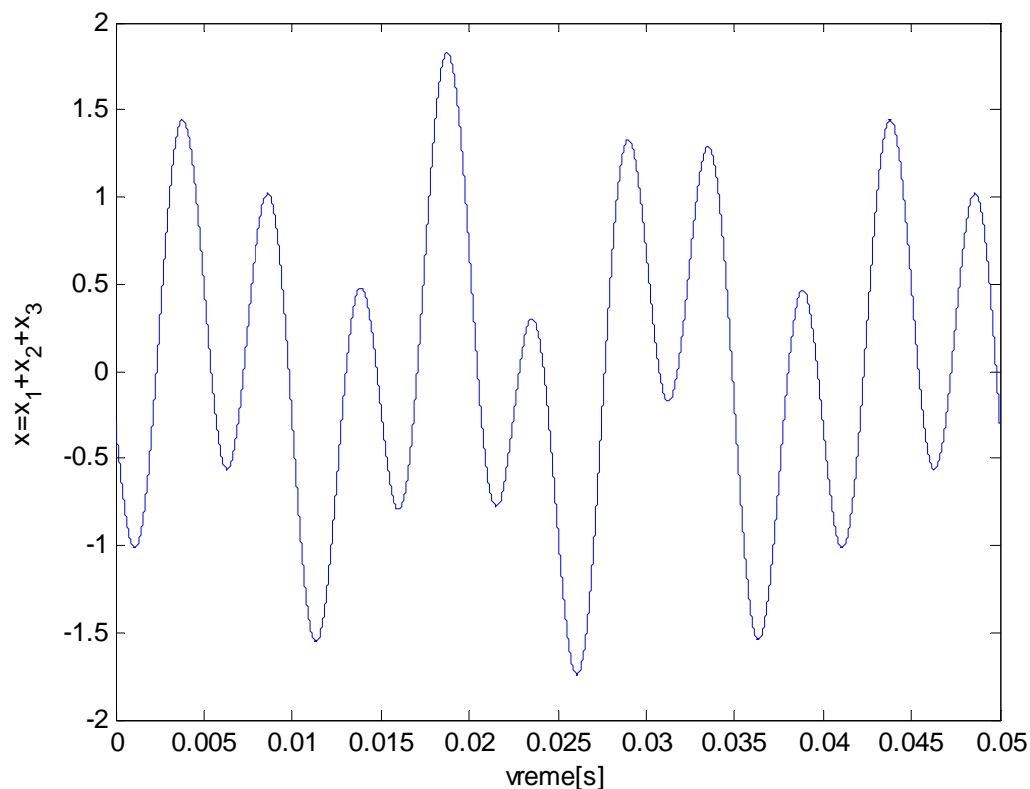
- * Signal se može dobiti i zbirom kosinusoida.
- * Neka su komponentne kosinusoide fazno pomerene:

$$x(t)=0.2*\cos(2*\pi*100*t)+\cos(2*\pi*200*t+\pi/2)+0.7*\cos(2*\pi*75*t+5\pi/4)$$

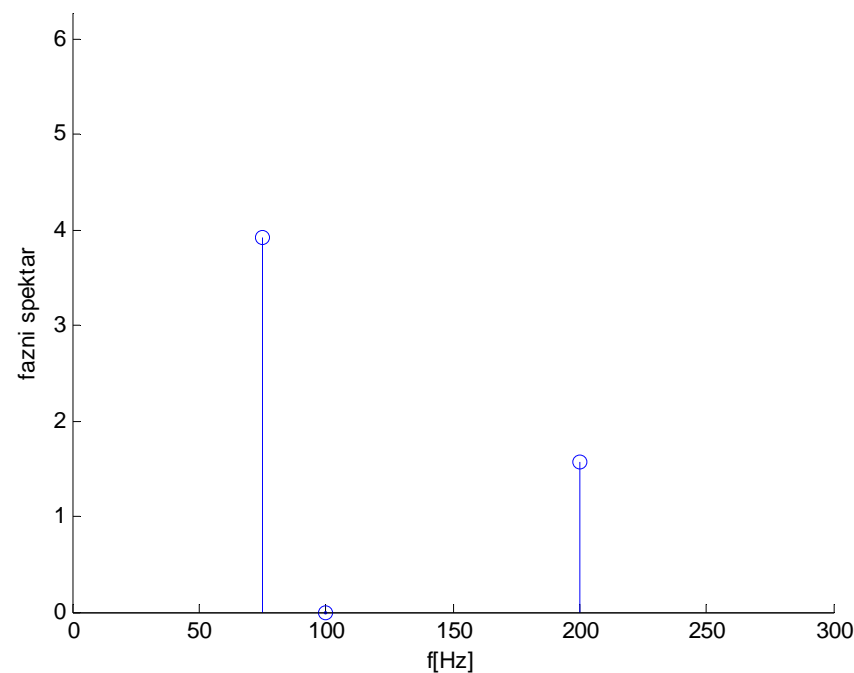
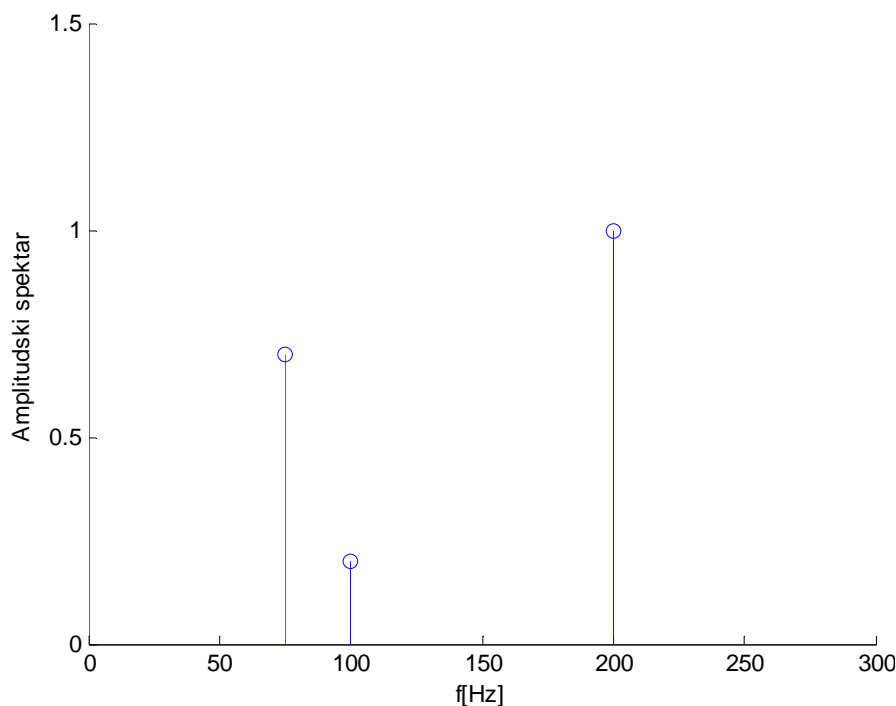
Periodični deterministički signal – primer 3

- * Tada se menja i vremenski oblik signala – na njega ne utiču samo učestanosti i amplitude komponenti već i njihovi fazni pomeraji!
- * Zapaziti da je ovde $NZD(100,200,75)=25\text{Hz}$ i da ona ne odgovara najnižoj učestanosti u spektru! Perioda signala iznosi 40ms.

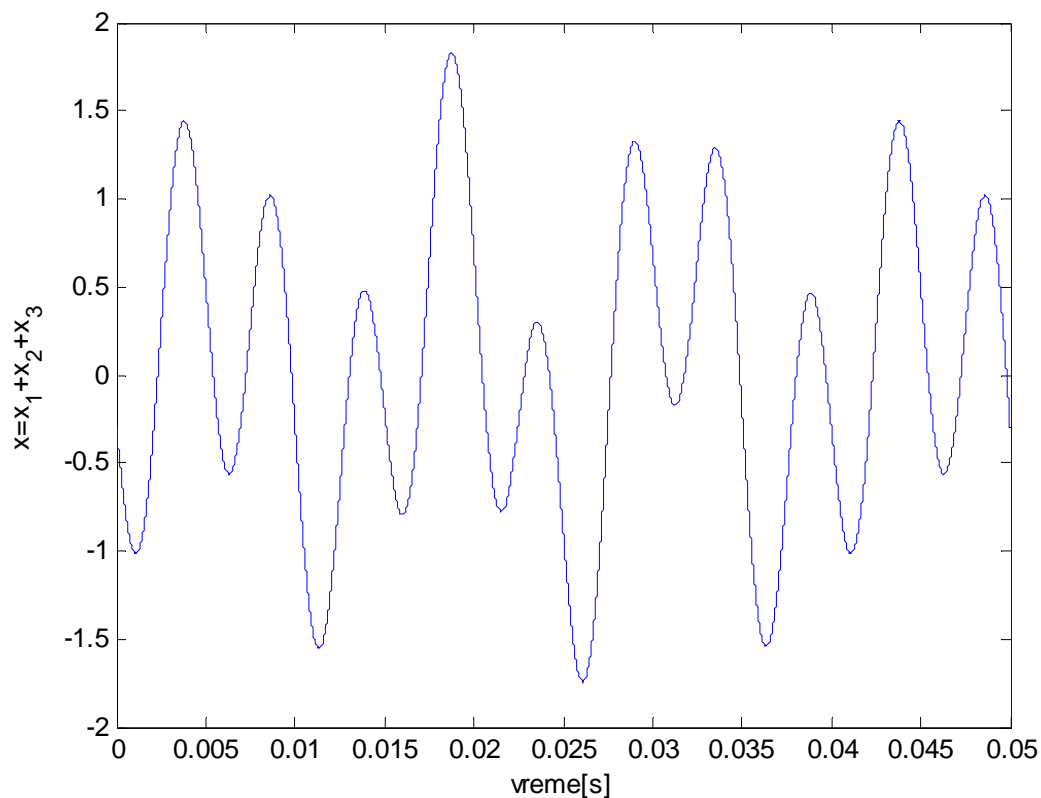
Periodični deterministički signal – primer 3

- * **Periodičan signal je kompletno opisan samo ako je poznat njegov amplitudski i fazni spektar!**
- * **Vrednosti u faznom spektru se nalaze u opsegu $(0, 2\pi)$ ili $(-\pi, \pi)$.**
- * **Fazni spektar određuje početne faze pojedinih komponentnih kosinusoida.**

Obrnut problem!

- * Poznajemo vremenski oblik periodičnog signala. Da li je taj signal moguće rastaviti na zbir sinusoida? Kako to uraditi u opštem slučaju?
- * Periodu možemo relativno lako da očitamo ako uočimo koji deo signala se periodično ponavlja – za primer dat na slici jasno je da je $T=40\text{ms}$ pa je osnovna učestanost u spektru $f_0=25\text{Hz}$. Spektar ima komponente koje postoje samo na umnošcima f_0 !

Harmonijska analiza periodičnih signala

- * Ako periodičan signal $x(t)$ zadovoljava *Dirichlet*-ov uslov:

$$\int_{-T/2}^{T/2} |x(t)| dt < \infty$$

tada se on može predstaviti u obliku *Fourier*-ovog reda, odnosno u obliku (f_0 je osnovna učestanost određena periodom signala):

$$x(t) = \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} a_n \cos(n\omega_0 t) + \sum_{n=1}^{\infty} b_n \sin(n\omega_0 t), \quad \omega_0 = \frac{2\pi}{T} = 2\pi f_0$$

pri čemu su težinski koeficijenti (*Fourier*-ovi koeficijenti) određeni izrazima

$$a_n = \frac{2}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x(t) \cos(n\omega_0 t) dt, \quad b_n = \frac{2}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x(t) \sin(n\omega_0 t) dt$$

Harmonijska analiza periodičnih signala

- * Alternativni zapis razvoja periodične funkcije u *Fourier*-ov red (periodična funkcija $x(t)$ predstavlja se u obliku sume prostoperiodičnih oscilacija, harmonicima funkcije $x(t)$, amplitude C_n , faznog stava θ_n i učestanosti nf_0 :

$$x(t) = C_0 + \sum_{n=1}^{\infty} C_n \cos(n\omega_0 t + \theta_n), \quad \omega_0 = \frac{2\pi}{T} = 2\pi f_0$$

$$C_0 = a_0 / 2, \quad C_n = \sqrt{a_n^2 + b_n^2}, \quad \theta_n = \arctg\left(-\frac{b_n}{a_n}\right)$$

- * Koeficijenti C_n određuju amplitude kosinusoida koje treba sabrati da bi se dobio signal koji želimo da rastavimo na komponente.
- * Koeficijenti θ_n određuju početne faze kosinusoida koje treba sabrati da bi se dobio signal koji želimo da rastavimo na komponente.
- * Koeficijenti C_0 određuje nivo prisustva jednosmerne komponente.

Harmonijska analiza periodičnih signala

- * Korišćenjem jednakosti:

$$\cos n\omega_0 t = \frac{1}{2}(e^{jn\omega_0 t} + e^{-jn\omega_0 t}) \text{ i } \sin n\omega_0 t = \frac{1}{2j}(e^{jn\omega_0 t} - e^{-jn\omega_0 t}),$$

- * Signal $x(t)$ se može predstaviti u obliku

$$x(t) = \sum_{n=-\infty}^{\infty} X_n e^{jn\omega_0 t}$$

- * Pri čemu su sa X_n označeni kompleksni Furijeovi koeficijenti (predstavljaju spektar signala!)

$$X_n = X(jn\omega_0) = \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x(t) e^{-jn\omega_0 t} dt$$

- * Spektar se deli na amplitudski i fazni spektar:

$$X_n = |X_n| e^{j\theta_n}$$

Harmonijska analiza periodičnih signala

* Kompleksni red

- Dvostrani spektar koji je zgodan za matematički opis ali negativne učestanosti u prirodi ne postoje!

* Trigonometrijski red

- Jednostrani spektar kod koga su komponente spektra dvostruko veće nego u slučaju dvostrane predstave

$$C_n = 2 | X_n |$$

- Amplitudski spektar realne funkcije $f(t)$, je parna funkcija učestanosti, dok je fazni spektar neparna funkcija učestanosti, odnosno važe izrazi:

$$|X(jn\omega_0)| = |X(-jn\omega_0)| \text{ i } \theta(jn\omega_0) = -\theta(-jn\omega_0).$$

Sinusoida – određivanje spektra

* Signal

$$x(t) = A \sin(2\pi ft), \quad 1/f = T = 1/f_0$$

* Koeficijenti iznose

$$a_n = \frac{2A}{T} \int_{-T/2}^{T/2} \sin(\omega_0 t) \cos(n\omega_0 t) dt = 0, \quad \forall n$$

$$b_n = \frac{2A}{T} \int_{-T/2}^{T/2} \sin(\omega_0 t) \sin(n\omega_0 t) dt = \begin{cases} A, & n = 1 \\ 0, & n \neq 1 \end{cases}$$

* Pa je zato

$$C_0 = 0, \quad C_1 = A, \quad C_2 = C_3 = \dots = 0$$

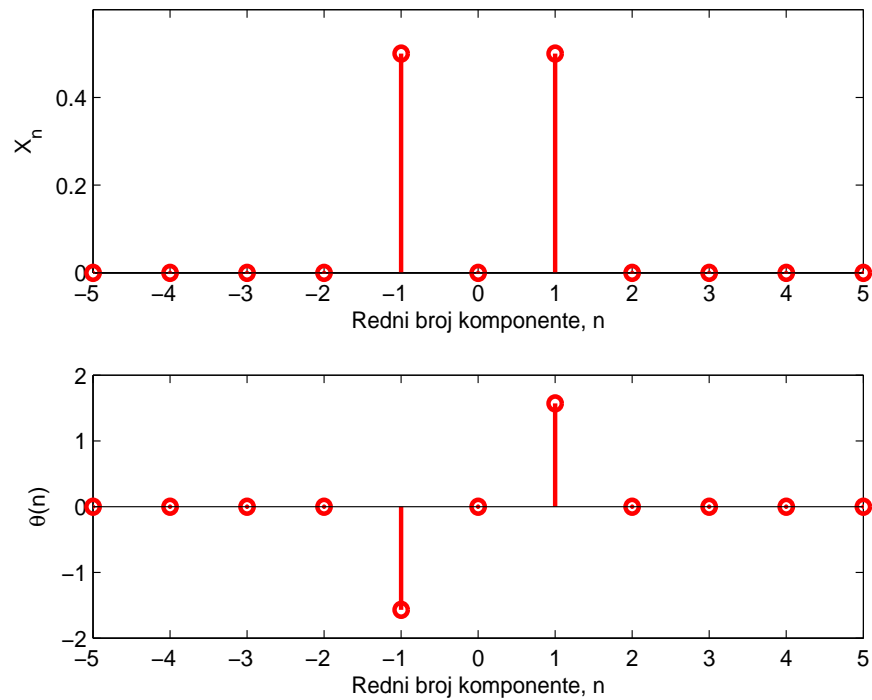
$$\theta_0 = 0, \quad \theta_1 = \pi/2, \quad \theta_2 = \theta_3 = \dots = 0$$

čemu odgovara sasvim logičan rezultat

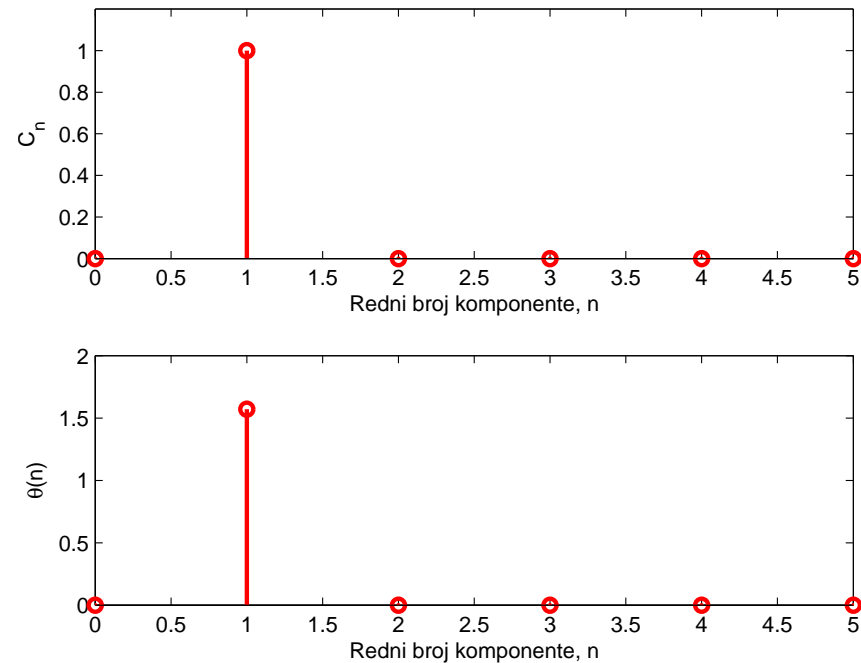
$$x(t) = \frac{a_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} C_n \cos(n\omega_0 t + \theta_n) = A \cos\left(\omega_0 t + \frac{\pi}{2}\right).$$

Sinusoida - spektar

* Dvostrani spektar

* Jednostrani spektar

Osobine spektra periodičnih signala

- * Osnovna osobina spektra periodičnih realnih funkcija (signala) je da se njihov razvoj u *Fourier*-ov red sastoji od prostoperiodičnih komponenti čije su učestanosti harmonici (umnošci) osnovne učestanosti signala.
- * Odnosno, imamo slučaj da su spektralne komponente definisane na diskretnom skupu učestanosti $f = nf_0$, gde n pripada skupu celih brojeva. Iz navedenog razloga, spektre periodičnih realnih funkcija (signala) nazivamo diskretnim ili linijskim spektrima.

Osobine spektra periodičnih signala

- * Još jedna bitna osobina realne funkcije (signala) $x(t)$ je njena efektivna (srednja kvadratna) vrednost, definisana izrazom:

$$x_{eff} = \sqrt{\frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x^2(t) dt}$$

- * **Kvadrat efektivne vrednosti jednak je snazi signala!**
- * Parsevalova teorema: srednja snaga signala može se dobiti iz amplitudskog spektra tog signala, sabiranjem kvadrata svake od njegovih komponenti.

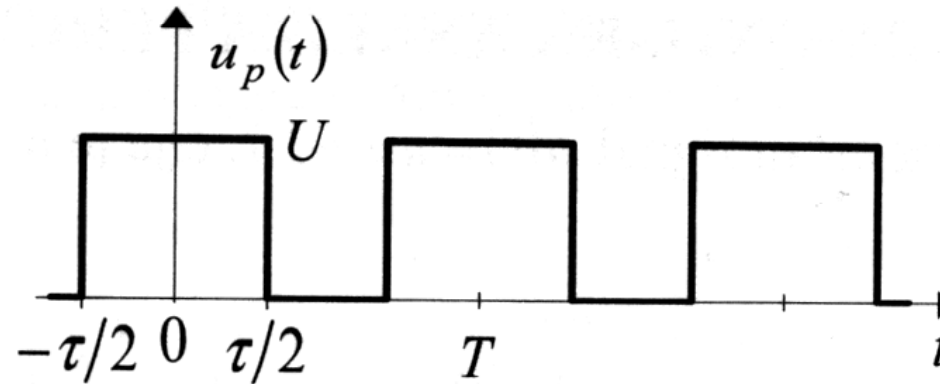
$$P_{sr} = (x_{eff})^2 = \sum_{n=-\infty}^{\infty} |X_n|^2 = |X_0|^2 + 2 \sum_{n=1}^{\infty} |X_n|^2 = \frac{a_0^2}{4} + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{a_n^2 + b_n^2}{2}.$$

Povorka periodičnih impulsa – određivanje spektra

* Povorka periodičnih impulsa

- periode T , amplitude E i trajanja τ ,
- matematički zapis (za svaki ceo broj k):

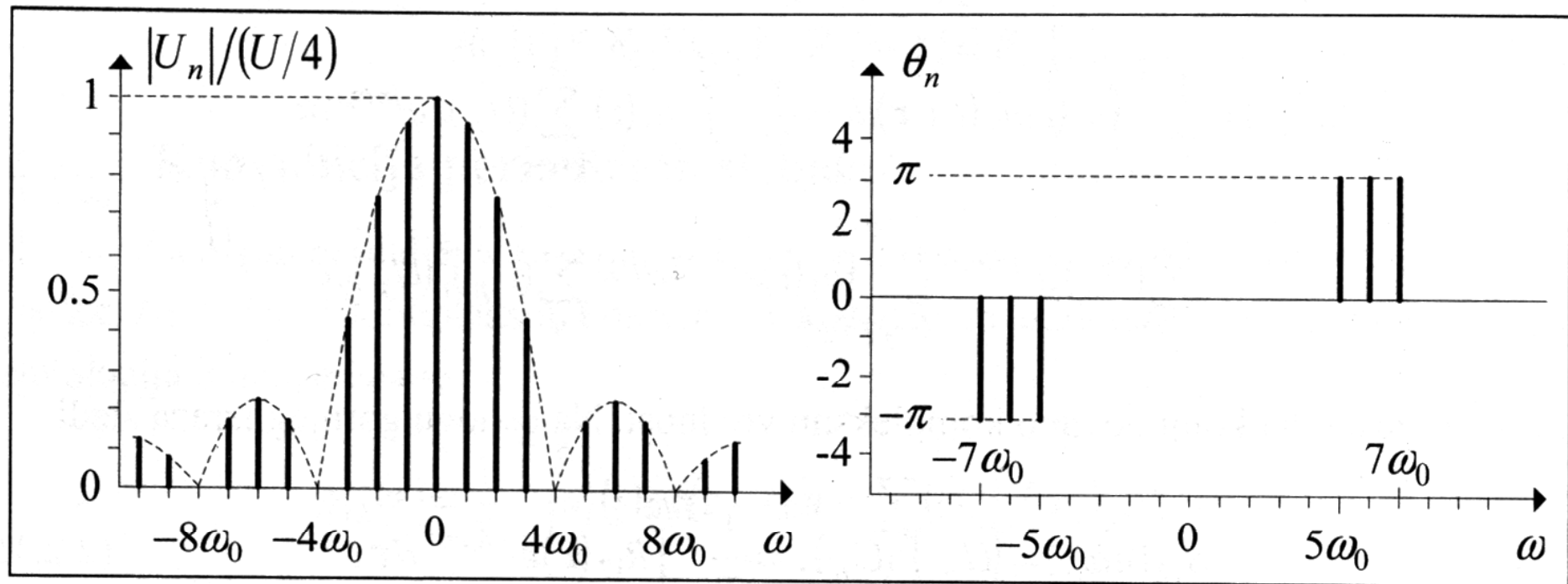
$$u_p(t) = \begin{cases} U, & -T/2 + kT < t \leq T/2 + kT \\ 0, & \text{inače} \end{cases}$$

Povorka periodičnih impulsa – oblik spektra

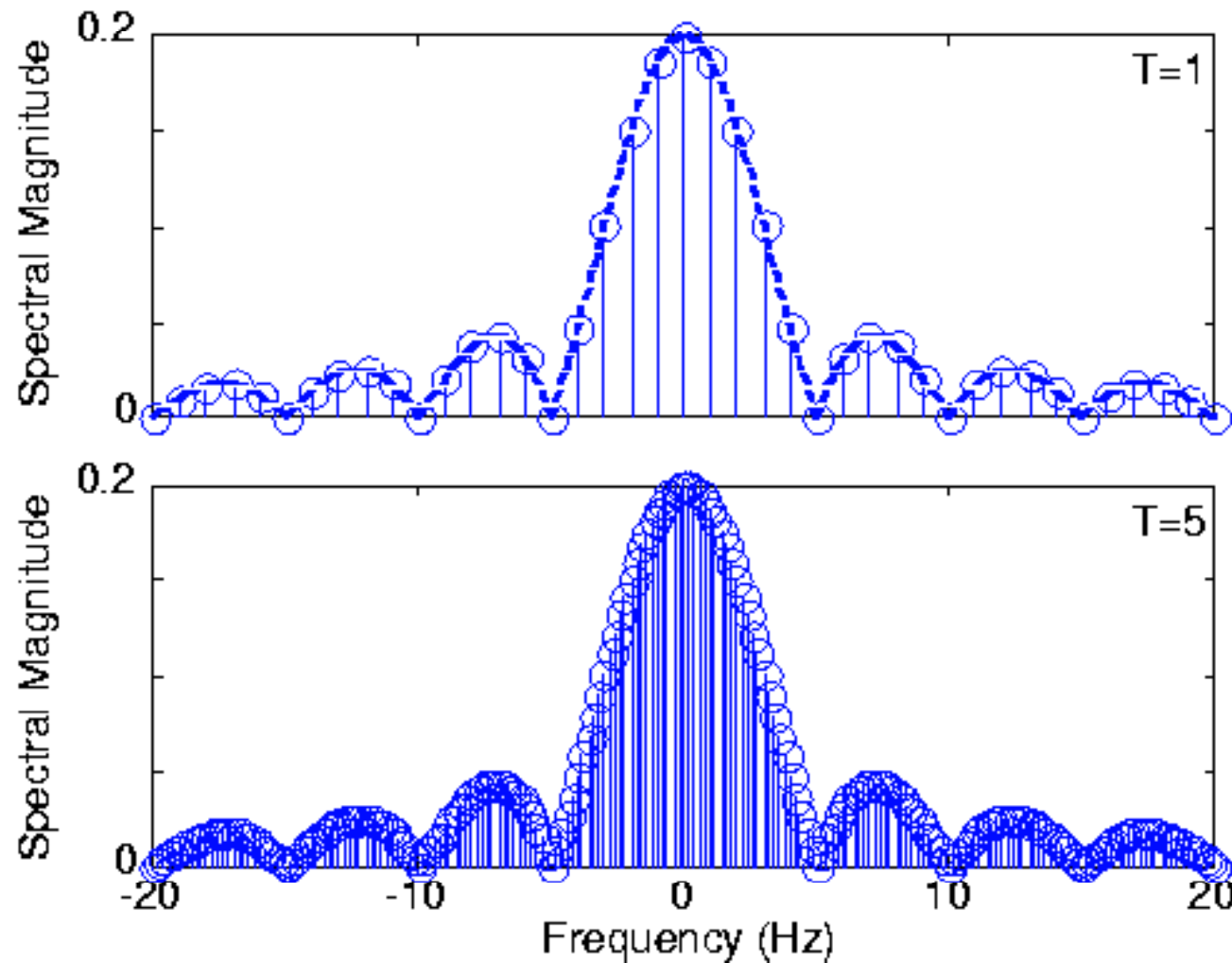
- Oblik spektra:

$$U_n = \frac{U\tau}{T} \frac{\sin(n\omega_0\tau/2)}{n\omega_0\tau/2} e^{j\theta_n}, \quad \omega_0 = 2\pi f_0$$

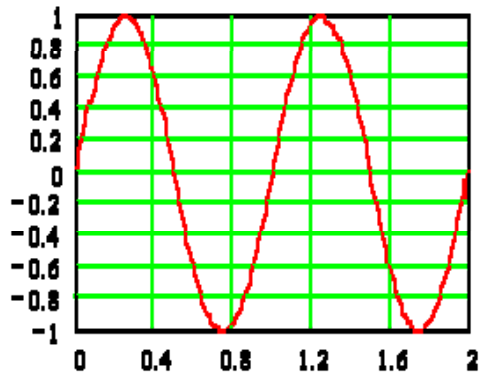
Uticaj periode signala na oblik spektra

- * Maksimum na $E\tau/T$, nule na n/τ !

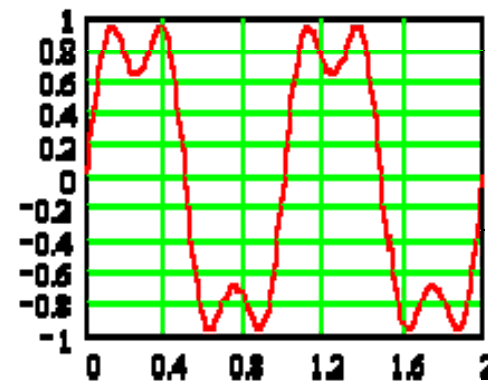

Značaj komponenti spektra

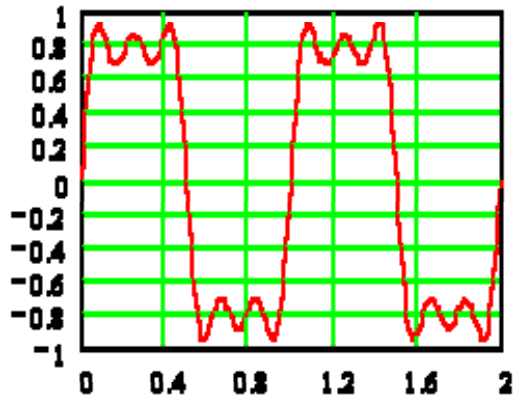
$$S(t) = 1 * \sin(2\pi t/T)$$

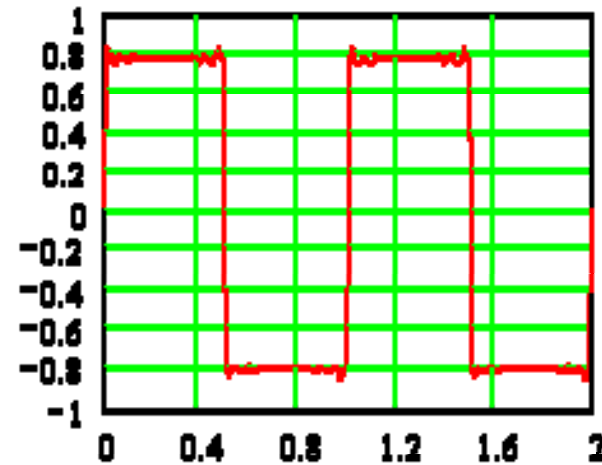
$$S(t) = 1 * \sin(2\pi t/T) + (1/3) * \sin(6\pi t/T)$$

$$S(t) = 1 * \sin(2\pi t/T) + (1/3) * \sin(6\pi t/T) + (1/5) * \sin(10\pi t/T)$$

Zbir prvih 79 spektralnih komponenti

Pregled osobina periodičnih signala

* Najvažnije osobine:

- **Spektar je diskretan**
  - Spektar pokazuje amplitude i faze kosinusoida čijim se zbirom može odrediti polazni periodični signal;
  - Rastojanje komponenti u spektru iznosi $f_0=1/T$ i ni u kom slučaju ne može biti manje od toga;
  - Broj komponenti u spektru može biti beskonačan (ali ne mora!).
- **Deo snage koji “nosi” odgovarajuća spektralna komponenta srazmeran je kvadratu njene amplitude;**
- **Dvostrani amplitudski spektar je simetričan (parna funkcija od n);**
- **Dvostrani fazni spektar je neparna funkcija od n ;**
- **Neke komponente u spektru su manje bitne – ako ne uđu u zbir, signal rezultat neće mnogo odstupati od originalnog periodičnog signala.**

Korelacija periodičnih signala

- * **Korelacija** pokazuje sličnost (stepen poklapanja) dva signala $x_1(t)$ i $x_2(t)$, koji imaju istu periodu T , i to kada je jedan od njih zakašnjen za proizvoljni pomeraj τ .
- * **Definicija korelacije**

$$R_{12}(\tau) = \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x_1(t) x_2(t + \tau) dt$$

- * **Furijev transformacioni par**

$$R_{12}(\tau) = \sum_{n=-\infty}^{+\infty} (X_n)_1^* (X_n)_2 e^{jn\omega_0\tau}$$
$$(X_n)_1^* (X_n)_2 = \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} R_{12}(\tau) e^{-jn\omega_0\tau} d\tau$$

Autokorelacija periodičnih signala

- * **Autokorelacija** pokazuje sličnost (stepen poklapanja) signala $x_1(t)$, koji ima periodu T , sa njegovom kopijom zakašnjenom u vremenu za proizvoljni pomeraj τ .
- * Definicija autokorelacije

$$R_{11}(\tau) = \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x_1(t) x_1(t + \tau) dt$$

- * Furijeov transformacioni par

$$R_{11}(\tau) = \sum_{n=-\infty}^{+\infty} |X_n|^2 e^{jn\omega_0\tau}$$
$$|X_n|^2 = \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} R_{11}(\tau) e^{-jn\omega_0\tau} d\tau$$

Konvolucija periodičnih signala

- * **Konvolucija** pokazuje stepen poklapanja signala $x_1(t)$ i signala $x_2(t)$, kada je umesto jednog od njih uzet njegov odraz u ogledalu zakašnjen za proizvoljni pomeraj τ .
- * Definicija korelacije

$$\rho_{12}(\tau) = \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x_1(t) x_2(\tau - t) dt$$

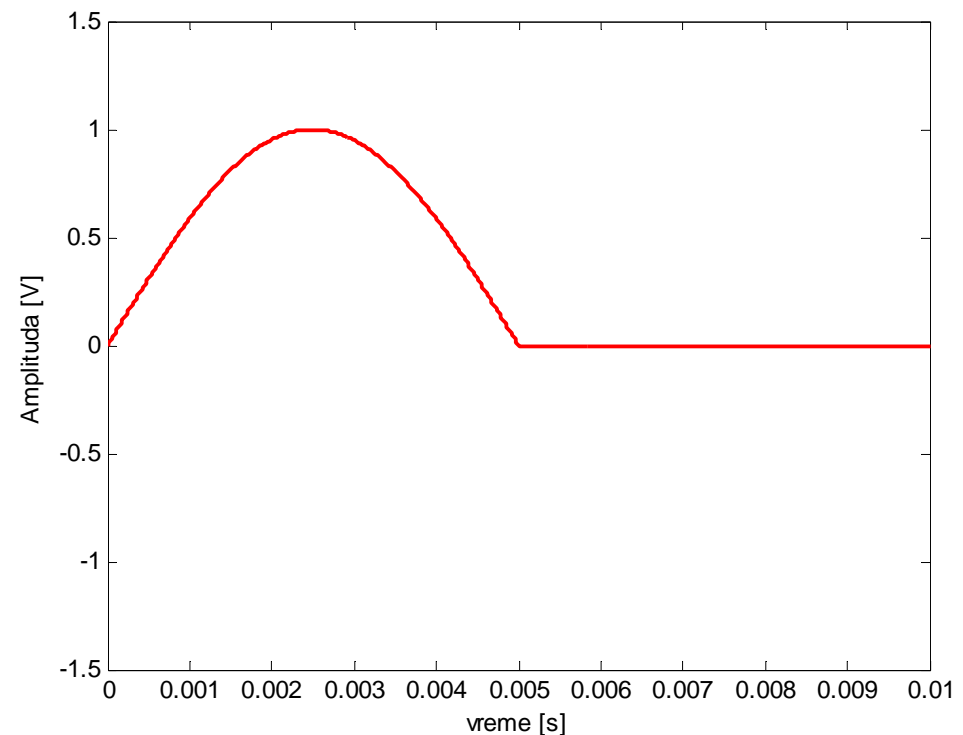
- * Furijeov transformacioni par

$$\rho_{12}(\tau) = \sum_{n=-\infty}^{+\infty} (X_n)_1 (X_n)_2 e^{jn\omega_0\tau}$$
$$(X_n)_1 (X_n)_2 = \frac{1}{T} \int_{-\frac{T}{2}}^{\frac{T}{2}} \rho_{12}(\tau) e^{-jn\omega_0\tau} d\tau$$

Šta ako signal nije periodičan?

- * Ako signal nije periodičan, da li je moguće takav signal predstaviti zbirom određenog broja kosinusoida?
- * Za sada ćemo se ograničiti samo na signale koji nisu periodični ali jesu deterministički – mogu se predstaviti nekom matematičkom funkcijom.
- * Primer:

$$x(t) = \begin{cases} \sin(2\pi ft), & t \in [0, 1/(2f)] \\ 0, & t \notin [0, 1/(2f)] \end{cases}$$

Harmonijska analiza aperiodičnih signala

- * Ovi signali nisu periodični - ne postoji T tako da je $x(t)=x(t+T)$.
  - Može se smatrati da im je perioda beskonačna.
  - Zato $f_0=1/T \rightarrow 0$, spektralne komponente se približavaju a spektar postaje kontinualan!

- * Signal $x(t)$ se ipak može predstaviti u obliku

$$x(t) = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} X_n(j\omega) e^{+j\omega t} d\omega$$

- * Pri čemu je sa X_n označen spektar signala

$$X_n = \int_{-\infty}^{\infty} x(t) e^{-j\omega t} dt$$

a spektar postoji pod uslovom da je

$$\int_{-\infty}^{\infty} |f(t)| dt < +\infty$$

Harmonijska analiza aperiodičnih signala

- * Spektar se opet može napisati u kompleksnom obliku

$$X(j\omega) = |X(j\omega)| e^{j\theta(\omega)}$$

i rastaviti na

- spektar amplituda, označen sa $|X(j\omega)|$;
- spektar faza, označen sa $\theta(\omega)$.

pri čemu važi:

$$\theta(\omega) = \arg \{ X(j\omega) \}$$

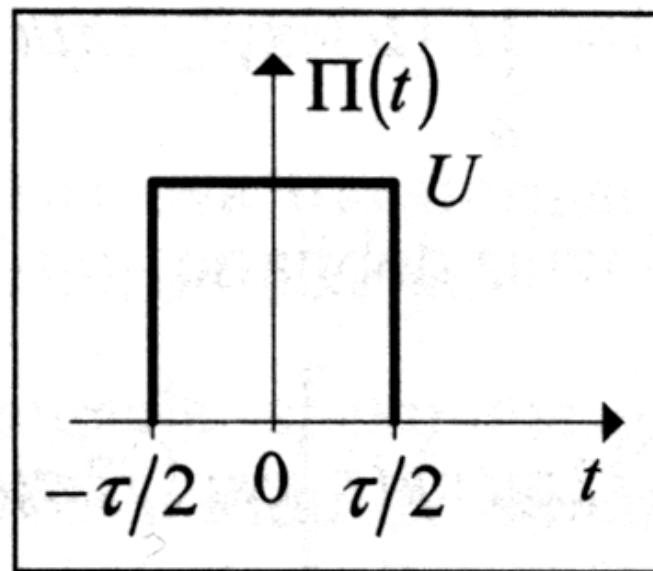
$$|X(-j\omega)| = |X(j\omega)|$$

$$\theta(-\omega) = -\theta(\omega)$$

Usamljeni pravougaoni impuls

- * Signal dobijen od periodične povorke pravougaonih impulsa kada $T \rightarrow \infty$.

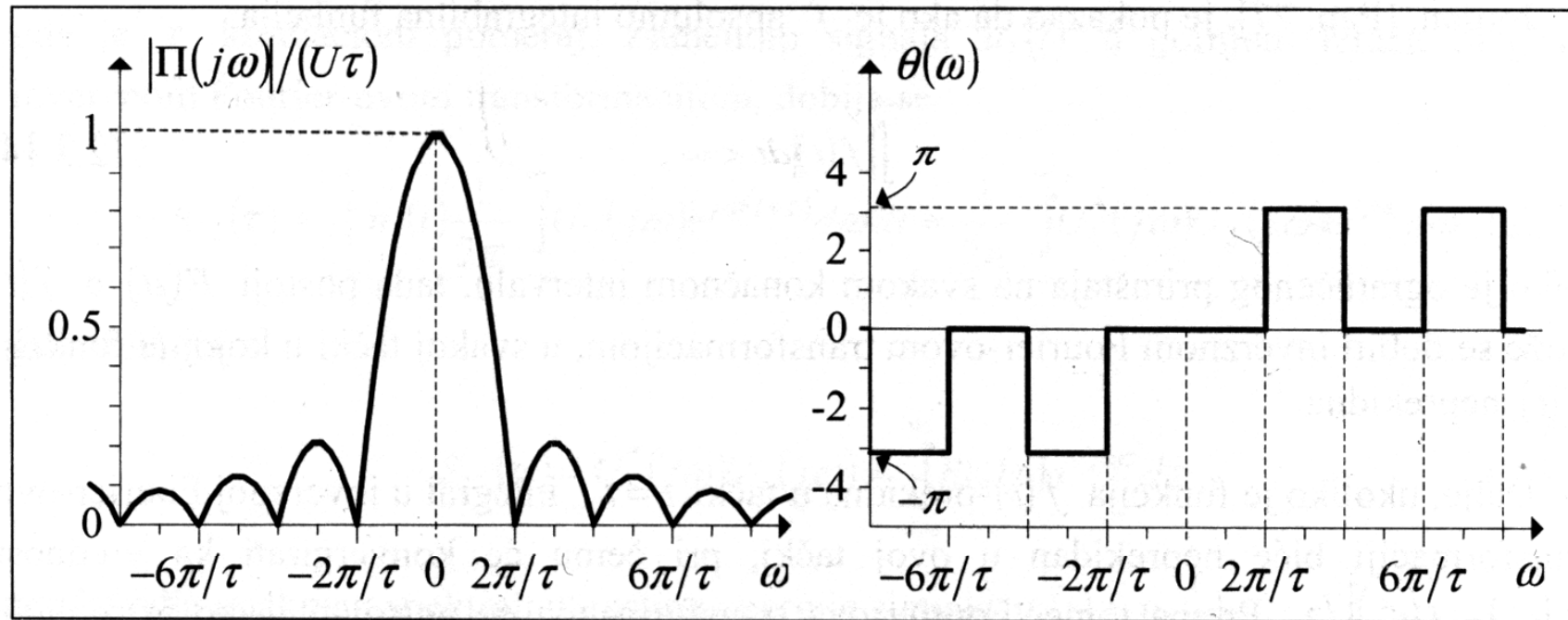
$$u_P(t) = \begin{cases} U, & -T/2 < t \leq T/2 \\ 0, & \text{inače} \end{cases}$$

Usamljeni pravougaoni impuls

- Spektar pravougaonog unipolarnog impulsa

$$\Pi(j\omega) = U\tau \frac{\sin(\omega\tau / 2)}{\omega\tau / 2} e^{j\theta(\omega)}$$

Osobine spektra aperiodičnih signala

* Najvažnije osobine:

- Spektar je kontinualan (ne postoje samo neke već sve komponente u spektru);
  - Ovo praktično pokazuje da se aperiodični signal može odrediti zbirom beskonačnog broja sinusoida čije se učestanosti razlikuju za beskonačno malu vrednost.
- Dvostrani amplitudski spektar je simetričan (parna funkcija od n);
- Dvostrani fazni spektar je neparna funkcija od n ;
- Spektar snage jednak je kvadratu amplitudskog spektra;
- Neke od komponenti su više a neke manje istaknute;
- Ako se odseče deo komponenti koje nose manji deo snage, signal će biti dosta verno rekonstruisan.

Korelacija aperiodičnih signala

- * **Korelacija** pokazuje sličnost (stepen poklapanja) dva aperiodična signala $x_1(t)$ i $x_2(t)$, i to kada je jedan od njih zakašnjen za proizvoljni pomeraj τ .
- * Definicija korelacije

$$R_{12}(\tau) = \int_{-\infty}^{\infty} x_1(t) x_2(t + \tau) dt$$

- * Furijeov transformacioni par

$$R_{12}(\tau) = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} X_1^*(j\omega) X_2(j\omega) e^{j\omega\tau} d\omega$$
$$X_1^*(j\omega) X_2(j\omega) = \int_{-\infty}^{\infty} R_{12}(\tau) e^{-jn\omega_0\tau} d\tau$$

Autokorelacija aperiodičnih signala

- * **Autokorelacija** pokazuje sličnost (stepen poklapanja) aperiodičnog signala $x_1(t)$ sa njegovom kopijom zakašnjenom u vremenu za proizvoljni pomeraj τ .
- * Definicija autokorelacije

$$R_{11}(\tau) = \int_{-\infty}^{\infty} x_1(t) x_1(t + \tau) dt$$

- * Furijeov transformacioni par

$$R_{11}(\tau) = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} |X(j\omega)|^2 e^{j\omega\tau} d\omega$$
$$|X(j\omega)|^2 = \int_{-\infty}^{\infty} R_{11}(\tau) e^{-jn\omega_0\tau} d\tau$$

Konvolucija aperiodičnih signala

- * **Konvolucija** pokazuje stepen poklapanja dva aperiodična signala $x_1(t)$ i $x_2(t)$, kada je umesto jednog od njih uzet njegov odraz u ogledalu zakašnjen za pomeraj τ .
- * Definicija korelacije

$$\rho_{12}(\tau) = \int_{-\infty}^{\infty} x_1(t) x_2(\tau - t) dt$$

- * Furijeov transformacioni par

$$\rho_{12}(\tau) = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} X_1(j\omega) X_2(j\omega) e^{j\omega\tau} d\omega$$
$$X_1(j\omega) X_2(j\omega) = \int_{-\infty}^{\infty} \rho_{12}(\tau) e^{-j\omega\tau} d\tau$$

Još neke osobine determinističkih signala

* Bez obzira da li je signal periodičan ili aperiodičan:

- Furijeova transformacija korelacije dva signala jednaka je proizvodu amplitudskog spektra jednog i konjugovanog amplitudskog spektra drugog signala;
- Furijeova transformacija **autokorelacije** signala jednaka je **spektru snage** signala;
- Furijeova transformacija **konvolucije** dva signala jednaka je **proizvodu amplitudskih spektara** dva signala.
- Pošto pomeraj može biti proizvoljan, korelacija, autokorelacija i konvolucija su uvek **kontinualne funkcije**
  - Za periodične signale one se dobijaju sabiranjem diskretnih komponenti (u opštem slučaju beskonačne sume);
  - Za aperiodične signale navedene veličine se dobijaju integraljenjem kontinualnih funkcija.

Dodatne osobine *Fourier*-ove transformacije

- * Ako posmatramo dva aperiodična realna signala $x(t)$ i $y(t)$, za koje je moguće definisati spektre $X(j\omega)$ i $Y(j\omega)$, respektivno, kao i kompleksne konstante a, b tada važe sledeći izrazi (osobine):

- Linearnost

$$F\{ax(t) + by(t)\} = aF\{x(t)\} + bF\{y(t)\} = aX(j\omega) + bY(j\omega).$$

- pomeranje (translacija) u vremenskom domenu

$$F\{x(t - t_0)\} = X(j\omega)e^{-j\omega t_0}$$

$$F\{x(t - t_0)\} = \int_{-\infty}^{\infty} x(t - t_0)e^{-j\omega t} dt = \int_{-\infty}^{\infty} x(y)e^{-j\omega(y+t_0)} dy = e^{-j\omega t_0} \int_{-\infty}^{\infty} x(y)e^{-j\omega y} dy = X(j\omega)e^{-j\omega t_0}$$

- pomeranje (translacija) u domenu učestanosti

$$F\{x(t)e^{-j\omega_0 t}\} = X(j(\omega + \omega_0))$$

$$F\{x(t)e^{-j\omega_0 t}\} = \int_{-\infty}^{\infty} x(t)e^{-j\omega_0 t} e^{-j\omega t} dt = \int_{-\infty}^{\infty} x(t)e^{-j(\omega + \omega_0)t} dt = X(j(\omega + \omega_0))$$

Dodatne osobine *Fourier*-ove transformacije

- širenje (ekspanzija) u domenu učestanosti.2

$$F\{x(at)\} = \frac{1}{a} X\left(j\frac{\omega}{a}\right)$$

$$F\{x(at)\} = \int_{-\infty}^{\infty} x(at) e^{-j\omega t} dt = \int_{-\infty}^{\infty} x(y) e^{-j\omega y/a} dy / a = \frac{1}{a} X\left(j\frac{\omega}{a}\right)$$

- *Fourier*-ova transformacija izvoda.

$$F\left\{\frac{dx(t)}{dt}\right\} = j\omega X(j\omega)$$

- *Fourier*-ova transformacija integrala.

$$F\left\{\int x(t) dt\right\} = \frac{X(j\omega)}{j\omega}$$